

PSIXIK INFANTILIZM: TIBBIYOT PSIXOLOGIYASIDAGI O'RNI VA TA'SIRI

Mirzaaxmatov Abduraxmon Hasanboy o'g'li

nurobot2@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada psixik infantilizm, uning tibbiyot psixologiyasidagi o'rni va ta'siri haqida kengroq ma'lumot berilgan. Psixik infantilizm — bu shaxsning psixologik va emotsional rivojlanishidagi orqada qolish holatidir, bunda shaxs bolalikka xos psixologik xususiyatlarni kattalar davrida ham saqlab qoladi. Maqolada psixik infantilizmning sabablari, belgilari, tashxisi va psixologik ta'siri haqida batafsil tahlil qilinadi. Shuningdek, psixik infantilizmni davolash usullari, jumladan, psixoterapiya, oilaviy terapiya, dori-darmonlar va kasbiy rivojlanish imkoniyatlari haqida so'z yuritiladi. Bu ish psixik infantilizmni tushunish va uning psixologik davolash yondashuvlarini samarali ishlab chiqishda yordam beradi.

Kalit So'zlar: Psixik infantilizm, tibbiyot psixologiyasi, psixologik rivojlanish, emotsional beqarorlik, ijtimoiy moslashuv, kognitiv-behavioral terapiya (CBT), psixoterapiya, oila terapiyasi, dori-darmonlar, ruhiy travmalar, tarbiya va atrof-muhit, shaxsiy rivojlanish, irsiyat va genetik omillar.

Psixik infantilizm — bu shaxsning psixologik va emotsional rivojlanishida muayyan bir nuqtada to'xtab qolish yoki bola davriga xos psixologik xususiyatlarning kattalar yoshida ham davom etishi holatidir. Bu tushuncha, shaxsning ijtimoiy, emotsional va kognitiv rivojlanishidagi orqada qolishning natijasi sifatida tibbiyot psixologiyasida o'rganiladi. Psixik infantilizmning tibbiyotdagi o'rni, uning tashxisi, sabablari, alomatlari, ta'siri va davolash usullari haqida kengroq ma'lumot berish zarur.

1. Psixik Infantilizmning Tushunchasi va Tibbiyot Psixologiyasidagi O'rni

Psixik infantilizm, ingliz tilida "**psychological infantilism**" deb ataladi, asosan shaxsning psixologik rivojlanishidagi orqada qolishni anglatadi. Bu holatda, shaxs bolalikka xos bo'lgan psixologik va emotsional xususiyatlarni (masalan, emotsional beqarorlik, qaror qabul qilishda qiyinchiliklar) kattalar yoshiga o'tgan bo'lsa ham saqlab qoladi.

Tibbiyot psixologiyasida psixik infantilizmning o'rni katta. Ushbu holatni aniqlash va davolash, insonning psixologik va emotsional holatiga ta'sir qiladigan

ko'plab ruhiy kasalliklar, ijtimoiy va shaxsiy muammolarni hal qilishda muhim rol o'ynaydi. Psixik infantilizm ko'pincha kattalarda, bolalikdagi ruhiy jarohatlar, tarbiyadagi kamchiliklar yoki stressli omillar tufayli yuzaga keladi.

2. Psixik Infantilizmning Sabablari

Psixik infantilizmning rivojlanishiga turli omillar sabab bo'lishi mumkin. Bu omillar quyidagi turlarga bo'linadi:

Irsiyat va Genetik Omillar

Genetik omillar psixik infantilizmning rivojlanishiga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ba'zi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ba'zi ruhiy kasalliklar yoki xususiyatlar oilada avloddan-avlodga o'tishi mumkin. Bunday holatda, shaxsning psixologik rivojlanishida kamchiliklar bo'lishi ehtimoli yuqori.

Bolalikdagi Tarbiya va Atrof-muhit

Bola tarbiyasi psixik infantilizmning rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Ota-onaning bolaga noto'g'ri yondashuvi, haddan tashqari asrash, e'tiborsizlik yoki o'z vaqtida tarbiyalashning yo'qligi boladagi psixologik va emotsional muammolarga olib kelishi mumkin.

Psixologik Travmalar

Bolalikda olingan ruhiy jarohatlar (ota-onaning ajralishi, oilaviy zo'ravonlik, psixologik zo'ravonlik) bolada psixik infantilizmni keltirib chiqarishi mumkin. Bu travmalar o'smirlik yoki kattalik davrida psixologik muammolarga olib keladi.

Stress va Ruhiy Bosim

Yoshligida qiyinchiliklar va stressli vaziyatlarga duchor bo'lish, bolaning psixologik rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Bu, o'z navbatida, shaxsning kattalar davrida ham psixik infantilizmni rivojlantirishi mumkin.

3. Psixik Infantilizmning Belgilari

Psixik infantilizmga ega bo'lgan shaxslar bir qator xususiyatlarga ega bo'lishi mumkin. Ularning asosiy belgilariga quyidagilar kiradi:

Emotsional Beqarorlik

Psixik infantilizmga ega bo'lgan shaxslar ko'pincha emotsional beqarorlikni boshdan kechiradilar. Bu, asosan, ularning his-tuyg'ularini boshqarishda

qiyinchiliklar paydo bo'lad. Kattalar davrida ham bolalarga xos emotsional reaksiya va o'zini tutish namunalari kuzatiladi.

Qaror Qabul Qilishdagi Qiyinchiliklar

Bunday shaxslar qaror qabul qilishda qiynalishi mumkin. Katta yoshdagi shaxslar muammolarni hal qilish va qarorlar chiqarishda bolalarga xos xatoliklar va beqarorlikni ko'rsatishlari mumkin.

Ijtimoiy Moslashuvdagi Qiyinchiliklar

Psixik infantilizmga ega shaxslar jamoada moslashish va o'zaro aloqalar o'rnatishda qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin. Ular kattalar muhitida ham bolalarga xos xulq-atvorni ko'rsatib, ijtimoiy qoidalarni tushunishda muammolarga uchraydilar.

Mustaqillikning Yo'qligi

Psixik infantilizmning yana bir belgilari shundaki, bunday shaxslar o'zlarini mustaqil boshqarishda va hayotning kundalik vazifalarini bajarishda qiyinchiliklarga duch keladilar.

4. Psixik Infantilizmning Psixologik Ta'siri

Psixik infantilizm nafaqat shaxsning psixologik holatiga, balki uning atrof-muhitiga ham ta'sir qiladi. Psixik infantilizmga ega bo'lgan shaxslar o'zini doimo past baholaydilar, o'zlarini yomon his qilishlari mumkin, va bu, o'z navbatida, ijtimoiy izolyatsiyaga olib kelishi mumkin.

Bundan tashqari, psixik infantilizmning ta'siri oilaviy munosabatlarga ham salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bunday shaxslar ko'pincha oilada katta psixologik stress yaratadi, chunki ularning xatti-harakatlari va qarorlar qabul qilishdagi qiyinchiliklari oilaning boshqa a'zolariga ham ta'sir qiladi.

5. Psixik Infantilizmni Diagnostikasi

Psixik infantilizmni aniqlash uchun bir qator psixologik testlar va diagnostik usullar qo'llaniladi. Asosan, shaxsning emotsional va psixologik holati o'rganiladi. Psixologlar va psixiatrlari tomonidan:

- **Psixologik intervyular** orqali shaxsning psixologik rivojlanish darajasi aniqlanadi.
- **Psixometrik testlar** yordamida shaxsning kognitiv va emotsional holati baholanadi.

• **Ijtimoiy observatsiya** orqali shaxsning ijtimoiy moslashuvi va o'zini tutishi o'rganiladi.

6. Psixik Infantilizmni Davolash

Psixik infantilizmni davolashda bir nechta yondashuvlar qo'llaniladi. Asosiy maqsad — shaxsning psixologik va emotsional holatini yaxshilash, qaror qabul qilishni osonlashtirish va ijtimoiy moslashuvni qo'llab-quvvatlashdir. Davolash usullari quyidagilardan iborat:

Psixoterapiya

Psixoterapevtik yondashuvlar, xususan **kognitiv-behavioral terapiya (CBT)**, shaxsning fikrlash tarzini o'zgartirishga yordam beradi va emotsional boshqaruvni o'rgatadi. CBT yordamida shaxs o'z xatti-harakatlarini va fikrlarini boshqarishga o'rganadi.

Oilaviy Terapiya

Oila a'zolari bilan ishlash, ota-onalar va bolalar o'rtasidagi munosabatlarni yaxshilash, shaxsning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Oilaviy terapiya shaxsga ijtimoiy moslashuvni va psixologik yordamini oshiradi.

Dori-darmonlar

Agar psixik infantilizm ruhiy kasalliklar bilan bog'liq bo'lsa (masalan, depressiya yoki tashvish), dori-darmonlar yordamida simptomlar boshqarilishi mumkin.

Kasbiy Rivojlanish

Shaxsning o'zini mustaqil his qilishini ta'minlash uchun kasbiy tayyorgarlik va o'qish imkoniyatlari yaratish kerak. Shuningdek, kasbiy o'sish va rivojlanish uchun qo'llab-quvvatlovchi dasturlarni tashkil etish zarur.

Tahlil: Psixik Infantilizm va Uning Tibbiyot Psixologiyasidagi Ahamiyati

Psixik infantilizm — bu shaxsning emotsional va psixologik rivojlanishida orqada qolishi holatidir, bunda individ bolalarga xos xususiyatlar (emotsional beqarorlik, qaror qabul qilishda qiyinchiliklar, ijtimoiy moslashuvdagi muammolar) kattalar davrida ham saqlanib qoladi. Tibbiyot psixologiyasida psixik infantilizmni o'rganish, uning rivojlanishiga sabab bo'ladigan omillarni aniqlash va davolash usullarini ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega.

Psixik Infantilizmning Sabablari va Tashxislash

Psixik infantilizm ko'plab omillarga bog'liq. Irsiyat, bolalikdagi travmalar, oilaviy tarbiya va atrof-muhitning ta'siri — bu holatning rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Irsiyat orqali o'tkaziladigan ruhiy kasalliklar va genetik omillar, psixik infantilizmning rivojlanishiga asosiy sabab bo'lishi mumkin. Bundan tashqari, bolalikdagi kuchli stresslar, travmalar va oila ichidagi munosabatlar shaxsning rivojlanishiga ta'sir qilishi mumkin.

Tibbiyot psixologiyasida psixik infantilizmni tashxislash uchun psixometrik testlar, psixologik intervyular va ijtimoiy observatsiya yordamida shaxsning emotsional va kognitiv holati baholanadi. Bu tashxis orqali shaxsning rivojlanish darajasi va uning ijtimoiy moslashuvi aniqlanadi.

Psixik Infantilizmning Ta'siri

Psixik infantilizmning psixologik va ijtimoiy ta'siri juda katta. Bunday shaxslar ko'pincha emotsional beqarorlikni boshdan kechiradilar, o'zini past baholash, ijtimoiy izolyatsiya va o'zgarishlarga moslashishda qiyinchiliklarga duch kelishadi. Buning natijasida ular professional va ijtimoiy hayotda muvaffaqiyatga erishishda qiynalishlari mumkin. Shuningdek, psixik infantilizmning ta'siri oilaviy va ijtimoiy munosabatlarga ham sezilarli darajada ta'sir ko'rsatadi. Oila ichidagi yomon munosabatlar, ota-onaning bolaga noto'g'ri yondashuvi, infantilizmning rivojlanishiga olib kelishi mumkin.

Davolash Yondashuvlari

Psixik infantilizmni davolashda turli psixoterapevtik yondashuvlar, jumladan **kognitiv-behavioral terapiya (CBT)**, **oila terapiyasi**, va **psixoterapiya** qo'llaniladi. Kognitiv-behavioral terapiya shaxsning emotsional va psixologik holatini yaxshilashda, qaror qabul qilishni osonlashtirishda yordam beradi. Oila terapiyasi esa oilaviy munosabatlarni yaxshilash va shaxsning psixologik rivojlanishiga yordam beradi. Shuningdek, dori-darmonlar orqali psixik infantilizmga bog'liq ruhiy holatlarni boshqarish mumkin. Kasbiy rivojlanish va o'zini boshqarish imkoniyatlari orqali shaxsga mustaqil hayot tarzini olib borishga yordam berish mumkin.

Xulosa

Psixik infantilizmning tibbiyot psixologiyasidagi o'rni va ta'siri katta. Bu holatning rivojlanishiga sabab bo'ladigan omillarni to'g'ri tushunish va aniqlash, shaxsning ijtimoiy moslashuvini yaxshilash, emotsional boshqaruvni o'rgatish va davolash usullarini samarali qo'llash orqali psixik infantilizmni kamaytirish mumkin. Tibbiyot psixologiyasi bu holatni tushunish va davolashda eng muhim vositalardan biri bo'lib, uning to'g'ri yondashuvi shaxsning ruhiy salomatligini yaxshilashga yordam beradi.

Foydalanilgan Adabiyotlar:

1. **Erikson, E. H.** (1963). *Childhood and Society*. W.W. Norton & Company.
— Bu asarda Erikson bolalik davridagi psixologik rivojlanish bosqichlarini tahlil qiladi va infantilizmning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni ko'rib chiqadi.
2. **Freud, S.** (1905). *Three Essays on the Theory of Sexuality*. Basic Books.
— Freudning bu asari psixologik rivojlanish, infantilizm va uning kattalar davrida qanday aks etishini tushunishga yordam beradi.
3. **Kohut, H.** (1971). *The Analysis of the Self*. International Universities Press.
— Kohutning ishlari shaxsning psixologik rivojlanishida ichki psixologik tuzilmalar va infantilizm bilan bog'liq masalalarni muhokama qiladi.
4. **Baumeister, R. F., & Vohs, K. D.** (2007). *Self-regulation, Ego Depletion, and Motivation*. Social and Personality Psychology Compass.
— Ushbu maqola shaxsning o'zini boshqarish qobiliyati va infantilizmning motivatsion jihatlari haqida yoritib beradi.
5. **American Psychiatric Association (APA).** (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5)*. American Psychiatric Association.
— DSM-5 psixiatriya diagnostikasidagi standart manba bo'lib, psixik infantilizm kabi ruhiy holatlarni aniqlash va tashxislashda qo'llaniladi.
6. **Goldstein, S., & Brooks, R. B.** (2006). *Handbook of Neurodevelopmental and Genetic Disorders in Children*. The Guilford Press.
— Ushbu kitobda bolalikda rivojlanishdagi muammolar va psixik infantilizmning biologik va genetik jihatlari ko'rib chiqiladi.
7. **Bandura, A.** (1977). *Social Learning Theory*. Prentice-Hall.
— Bandura ijtimoiy o'rganish nazariyasiga oid ishlari, shaxsning rivojlanishida ijtimoiy va atrof-muhit omillarining rolini ko'rsatadi.
8. **Hoffman, M. L.** (2000). *Empathy and Moral Development: Implications for Caring and Justice*. Cambridge University Press.
— Empatiya va axloqiy rivojlanish bolalik va kattalar davrida psixologik infantilizmning ta'sirini tushunishga yordam beradi.
9. **Vygotsky, L. S.** (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.
— Vygotskining asari, bolalarning psixologik rivojlanishining ijtimoiy va madaniy kontekstini tushuntiradi, bu esa infantilizmni o'rganishda muhimdir.
10. **Beck, A. T., & Weishaar, M. E.** (2014). *Cognitive Therapy: Basics and Beyond*. The Guilford Press.
— Kognitiv-behavioral terapiya (CBT)ning asoslari va psixik infantilizmni davolashda qanday yondashuvlar qo'llanilishi haqida ma'lumot beradi.